

275. Komárom-Szőny, Vásártér
(KÖH 52716, 52725)

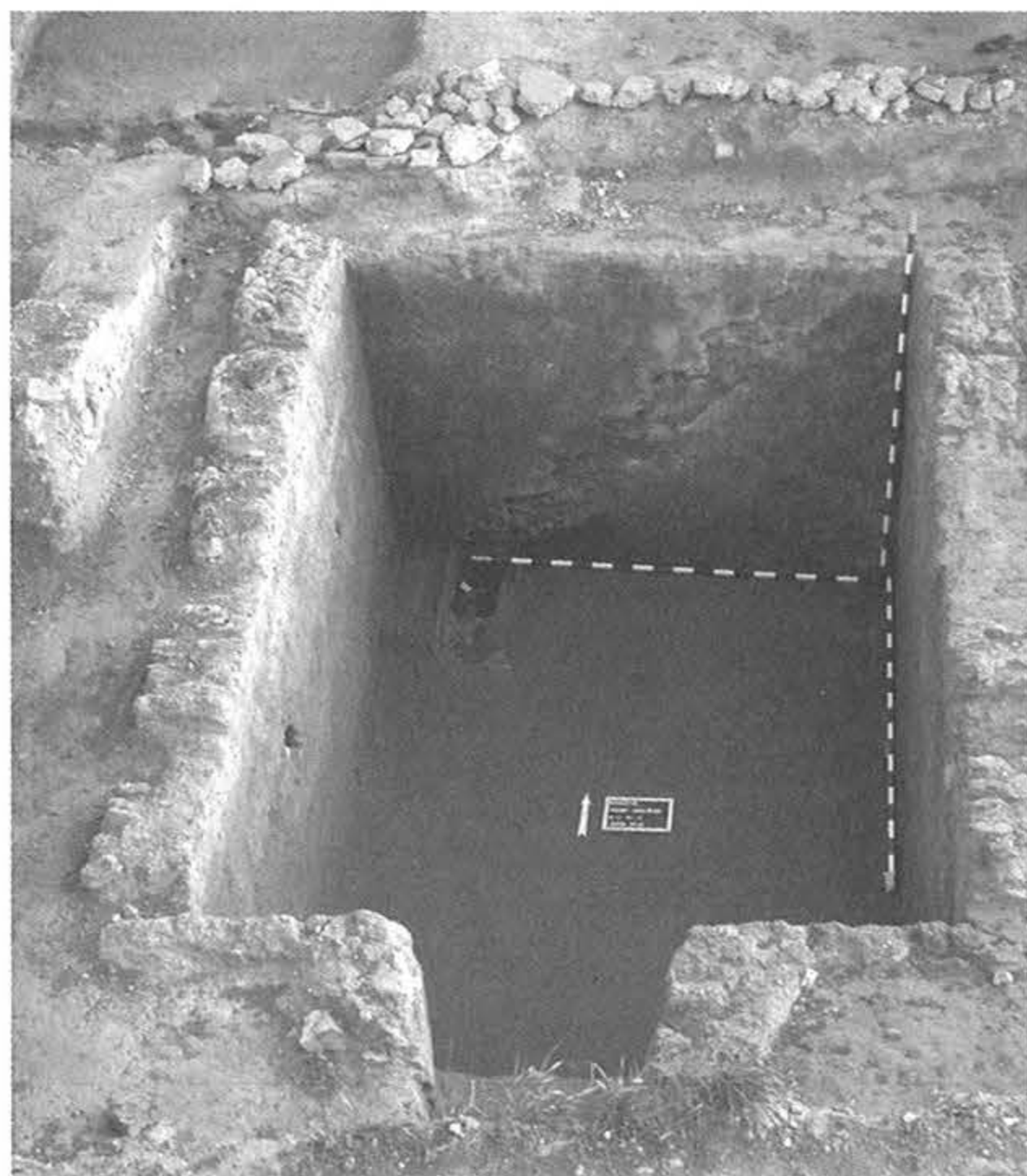
(Komárom-Esztergom megye) Ró

A Vásártéren 1992 óta folyó ásásokat 2009. június 29. és 2009. július 14. között folytatta az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszéke és a komáromi Klapka György Múzeum, Komárom város Önkormányzatának és a Nemzeti Kulturális Alapnak az anyagi támogatásával.

A feltárások célja az 1992 óta folyamatosan kutatott római kori lakóházak alaprajzának további tisztázása, ezen belül a H16, H17, I16 és I17 szelvények területén (64 m²) talált római kori pince és épített környezetének meghatározása, továbbá az ettől K-re húzódó épületek feltárása volt (J16, J17, J18, J19 és K16, K17, K18, K19 szelvény, 128 m²). 2009-ben összesen 192 m² felületet nyitottunk ki. Az eredményeket két részre bontva lehet összefoglalni.

Pince

A pince feltárása a 2008. évi idényre nyúlik vissza, amikor is az ásítás utolsó napjaiban olyan konstrukcióra bukkantunk, amely egy Kr. u. 3. századi épület téglalap alakú helyiségén belül, a külső falaktól mintegy 30 cm távolságra párhuzamosan futó falak formájában került elő, és amelyben a hosszanti oldalakon gerendaillesztéseket figyeltünk meg. Arra gondoltunk, hogy egy peristylum alapfalait és a tetőzetet tartó függőleges gerendakonstrukció csapolásait találtuk meg. A belső járósínt megkeresése céljából kezdett mélyítés során derült ki, hogy a helyiség falait vakolat borítja, és a vakolt fal lefelé folytatódott. Kiderült, hogy itt nem felmenő konstrukcióról, hanem egy olyan pincéről lehet szó, amelynek oldalfalában megfigyelhető gerendalenyomatok az egykori földemhez tartozhattak. Mivel ezt a megfigyelésünket a 2008. évi ásítás legvégén tettük,

a pince teljes feltárását és a munka folytatását az ideai ásítási idényre terveztük. A pincében több rétegben csaknem 20 m³ földet lapátoltunk ki. Az ásítás végére a következő kép bontakozott ki. Az É-D-i tájolású, terrazzopadlójú pince 4,50 m hosszú, 2,40 m széles volt; 1,80 m magas falait teljes épségben megmaradt vakolat borította. A pince déli oldalán egy 80 cm széles, D felé 40 cm-re szűkülő ablaknyílás helyezkedett el, bejárata pedig az É-i oldalon nyílt. (Az illusztrációt lásd balra!) Innét egy 7 fokú falépcső vezetett le a pincébe, amelynek lenyomata rendkívül látványosan megmaradt annak a ténynek köszönhetően, hogy először elkészítették a lépcsőt, és utána vakolták le a helyiséget. A lépcső aljánál egy kis lelépő helyezkedett el, ahonnan be lehetett lépni a pincébe. A lépcső legalsó lépcsőfoka alatt a terrazzopadlót nyitva hagyták, ez lehetőséget adott nekünk arra, hogy a betöltésében szondát nyissunk, és lemenjünk a sárga altalajig. A hosszanti oldalfalakon megfigyelhettük a földemet tartó, vízszintesen elhelyezkedő 5 gerenda illeszkedését, másrészt 90 cm magasságban azokat az ún. falfészkeket – oldalanként hármat-hármat –, amelyekhez a pincében levő polcrendszert illeszthették. A pince rétegenkénti bontása során megfigyeltük, hogy a pincét, miután használaton kívül helyezték, szisztematikusan feltöltötték földdel, agyaggal, sőt, még egy terrazzopadló darabjait is elterítették benne. Ezt megelőzően valószínűleg kiürítették a helyiséget, emiatt az egyébként gazdagnak mondható leletanyag – germán férfit ábrázoló bronzszobrocska, Hadrianus Augustus /Felicitas Aug(usti) S(enatus) C(onsultum) köriratú bronzérem, terra sigillata töredékek, bronzöntecs – funkcionálisan sajnos nem kapcsolódik ehhez a helyiséghez, hanem a feltöltés során került oda. (Az illusztrációt lásd a borítófülön!) A keltezés szempontjából azonban mégiscsak lényeges megfigyeléseket tettünk, hiszen a leletanyag – éremleletek és terra sigillata töredékek alapján – a Kr. u. 2. sz. első harmadára keltezhető. A pince építését tehát ez előttre, azaz legkorábban a Kr. u. 1–2. sz. fordulójára, használaton kívül helyezését és feltöltését pedig ez utánra, vagyis a késő Antoninus-korra tehetjük. Ekkor, vagy ezt követően építették köré és fölé azt az épületet, amelyeknek D-i falát az ablaknyílás előtt vezették el.

Út és csatornák

A J16, J17, J18, J19 szelvényekben, azaz a pincétől K-re É-D irányú, többszörösen megújított, feltöltött és javított, sóderes alapozású, utolsó építési fázisában nagyméretű kőlapokkal burkolt út került elő. A mintegy 3 m széles út jelentőségét egyrészt az adja, hogy párhuzamosan fut az 1998/1999 során, az A15, A16, -A15, -A16 szelvényekben feltárt, É-D irányú kőlapokkal burkolt úttal, másrészt pedig az, hogy ezzel lehetővé vált Brigetio municipiuma egyik insulájának a lehatárolása. Eszerint a két út K-i és Ny-i irányban mintegy 50 m széles insulát határol, amelynek É-i és D-i kiterjedése még nem ismert. Az utat a J16, J17, J18, J19 szelvényekben mintegy 17,5 m hosszúságban figyeltük meg. A kőlapok csak egyes eset-

ben maradtak meg, azokat ugyanis későbbi korokban elmozdították, és helyükről elhordták.

Az út vonulatától K-re újabb épületekre utaló nyomok kerültek elő, ami egy újabb insula meglétére utalhat. A K16 szelvényben sóderfelület valamint tegula- és imbrex-omladék került elő, amelyet egy É-D irányú kőfal határolt; ez a kőfal a fentebb említett insulától K-re húzódó újabb insula épületének Ny-i zárófala lehet. Ugyanígy, egy újabb épülethez kapcsolódott az ettől D-re, a K17 szelvényben feltárt K-Ny irányú kőfal (Ny-i irányban a J17 szelvényben folytatódott), amelyet É-ről egy csatorna-konstrukció határolt. Ennek alját kövekből, oldalát téglából rakták ki. A Ny-i irányban nem folytatódó, kövekkel lezárt végű csatornát egy kis átfolyó kötötte össze a falszakasszal. Ugyancsak csatorna került elő a következő, D-i szelvényben, amelynek K-i felében 4×2 m méretű szondát nyitottunk. Ez az É-D-i vonalvezetésű, szintén tegulákkal kirakott aljú csatorna derékszöveget zár be a tőle É-ra futó csatornával. Vonalát 3 m-en keresztül tudtuk nyomon követni. Megállapítottuk, hogy ezen a szakaszon 34 cm-t lejt, ami 10%-os lejtésnek felel meg. Megfigyeltük azt is, hogy az SE 127 sz. csatornaszakasz 23 cm-rel van magasabban mint az SE 103. Az SE 096 számú tömör barna agyagrétegbe vágott csatorna a szelvény D-i sarkában nem folytatódott, egykori vonalát az egykori alját képező tegulák ill. az oldalához tartozó kövek omladéka jelezte. A legdélebbi, K19 szelvényben néhány rétegen kívül objektumot és jelenséget nem figyeltünk meg.

Munkatársak: Bartus Dávid ásatásvezető-helyettes; Bózsai Anikó, Dévai Kata, Juhász Lajos, Sey Nikoletta PhD-ösztöndíjas régészek; Benyó Veronika, Bodri Máté, Burucs Julianna, Csiki J. Attila, Csikó Anna, Delbó Gabriella, Farkas Ágnes, Fedorkó Boglárka, Fuchsz Noémi, Gregor István, Harsányi Richárd, Hoppál Krisztina, Horváth Tamás, Imre Zsuzsanna, Juhász Lajos, Kalina Gergely, Károly Ildikó, Kis Zita, Kovács Márton, Mácsai Viktor, Mali Péter, Monori Dávid, Nagy Anna, Nagy Alexandra, Nyerges Anita, Pabeschitz Virág, Sáró Csilla, Simon Bence, Sréter Kinga, Szabó Annamária, Szabó Eszter, Szórádi Zsófia, Szűcs Ibolya, Toronyi Alexandra, Tutkovics Eszter, Varga Anna, Vágvölgyi Bence, Ölveczky Balázs egyetemi hallgatók.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE

276. Kondoros, Gyemengyi-dűlő, Ártézi kút (MRT 8. k. 6/134 lh., KÖH 5323) (Békés megye) Á

Az M44-1 jelű lelőhely Kondorostól Ny-ra, az egykori Kondor-ér medrétől D-re, egy környezetéből kissé kiemelkedő dombtetőn található. Az M44 autópálya építéséhez kapcsolódóan 2009. november 25. és december 3. között a 45 m szélességben kijelölt nyomvonalon mintegy 55 m hosszan, 2514 m²-nyi felületen végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai.

A humuszolás során 55 objektumfoltot azonosítottunk, melyek közül 9 Árpád-korinak, a többi recens

ültetőgödörnek bizonyult. Az Árpád-kori, a kutatott terület D-i részén előkerült gödrök közül 2 közepes nagyságú, méhkas alakú, míg a továbbiak kisméretűek és sekélyek voltak. A kis mennyiségű kerámiaanyagból néhány cserépbogrács peremtöredéke említésre méltó, emellett kevés paticsot és állatcsontot találtunk az objektumokban.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné, Frank Tamás technikusok.

HARGITAI ANDRÁS

277. Kondoros, Kovács sor (MRT 8. k. 6/142 lh., KÖH 5331) (Békés megye) I

2009. november 24-én a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai próbafeltárást végeztek az M44 autópálya nyomvonalába eső, Kondoros D-i határában található, az előzetes terepbejárások során is azonosított 2. sz. lelőhely D-i részén.

A közel négyzet alakú kitűzött területet egy földút keresztezte, melyet egy fasor kísért. A kitűzött terület É-i oldalán húztuk meg az első, kb. 60 m hosszú kutatóárkot, melyben a mintegy 30 cm mélységben jelentkező sárga altalajon régészeti jelenséget nem figyeltünk meg. Erre a kutatóárokra merőlegesen húztunk egy újabb, hasonló hosszúságú kutatóárkot, melynek középső részén egy, a nyomvonal tengelyével párhuzamos beásás, egy árok folytja jelentkezett. Az objektumból a humuszolás során mindössze egy állatcsont került felszínre, kora ismeretlen. Ugyanezen kutatóárok DNy-i végében két újabb árkot azonosítottunk. Az objektumok által közrezárt terület centruma a nyomvonalon kívülre esik. Az újabb két kutatóárkunkat az említett földút D-i oldalán jelöltük ki, ezek humuszolása során régészeti jelenség azonban nem került elő.

BÁCSMEGI GÁBOR

278. Kóny, Proletár-dűlő (Győr-Moson-Sopron megye) U, R, B, LT, Ró, N, Á 2008 őszén és 2009 tavaszán megelőző feltárást végeztünk a 85. sz. főút Enesét elkerülő szakaszának nyomvonalára eső lelőhelyeken.

Proletár-dűlő II. (KÖH 28547): 2008. október 7. és 2009. június 30. között a 0103/108–136, 0102 hrsz. ingatlanokon, 17955 m² területen kutattunk. A lelőhely Kóny határában, a 85. sz. főúttól É-ra, egy markáns, ÉNy-DK irányban hosszan elnyúló homokdombon helyezkedik el. A kiemelkedés D-i részén Losonczi Máté 2004. augusztus 25-i helyszíni szemléje során Árpád-kori és késő középkori cseréptöredékeket talált. A lelőhely örökségvédelmi hatástanulmányát Takács